

HAMVAS LÁSZLÓ

**A HALLGATÓK SZABADIDŐ-ELTÖLTÉSI SZOKÁSAI
– INTÉZMÉNYI VÁLASZOK**

Szakdolgozat

Szociológia BA szak

Levelező tagozat

Témavezető: Murányi István

Debreceni Egyetem
Szociológia és Szociálpolitika Tanszék

2011

A HALLGATÓK SZABADIDŐ-ELTÖLTÉSI SZOKÁSAI – INTÉZMÉNYI VÁLASZOK

írta
Hamvas László

Kijelentem, hogy a szakdolgozat megfelel a Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszéke által támasztott tartalmi és formai követelményeknek

Államvizsga-bizottság elnöke

Témavezető

Bíráló

Debrecen
2011

Alulírott **Hamvas László** kijelentem, hogy a jelen szakdolgozat a saját munkám, amely kizárólag a saját kutatásaimon illetve a hivatkozásokban és a felhasznált irodalomjegyzékben megjelölt információkon alapul. Kijelentem, hogy kutatásaim során és a szakdolgozatomban nem sértettem meg más szerzők vagy intézmények szerzői jogait. Kijelentem, hogy a jelen szakdolgozat sem annak részei nem kerültek benyújtásra egyetlen felsőoktatási intézményben sem diplomamunkaként vagy szakdolgozatként vagy azok részeként.

Debrecen, 2011. március 30.

aláírás

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék.....	4
Bevezetés.....	5
Változó ifjúság	5
Változó felsőoktatás	6
Változó szabadidő	7
Korábbi hazai szabadidő-kutatások.....	9
A Szabadidő és egyetem kutatás	14
Eredmények.....	14
A szabadidő típusok jellemzői	16
Változások a Debreceni Egyetemen.....	24
A jelenlegi helyzet.....	25
Interjúk a programszervezőkkel	26
Az alanyok kiválasztása	26
Az interjúk tapasztalatai	27
Felhasznált irodalom	35
Függelék.....	36
Interjúvázlat.....	36

BEVEZETÉS

Szakedolgozatom alapvető célja felmérni a hallgatók szabadidő eltöltési szokásait, azt vizsgálva, hogy miért csökken az intézmény székhelyén eltöltött idő. A szakdolgozati kutatás két részből tevődik össze. Az első részben a Debreceni Egyetem megbízásából készült Szabadidő és egyetem kutatás másodelemzésére kerül sor. Az Intézményi válaszok című részben az egyetem által nyújtott szolgáltatásokat veszem górcső alá. Ebben jelentős segítséget jelent, hogy 1996-tól 10 éven át én is hallgatói rendezvényszervezőként tevékenykedtem. Ismereteimet és tapasztalataimat a jelenleg is aktív rendezvényszervezőkkel készített interjúkkal egészítem ki.

A problémával kapcsolatos alaphipotéziseim a következők:

- A társadalmi és demográfiai jellemzők, a lakhely és a közösségi kapcsolatok hatnak leginkább arra, hogy a hallgatók melyik szabadidő eltöltési formákat preferálják.
- Az egyetem jelen pillanatban nem tud olyan szabadidős tevékenység palettát nyújtani a hallgatók részére, amely kielégítené azok minőségi és mennyiségi elvárásait.

A céloimat egy leíró jellegű akciókutatás segítségével szeretném elérni, ami a konkrét probléma feldolgozása az adott közegben, függő változók kimutatásával és mérésével. A komplex megközelítés érdekében egyszerre alkalmazok induktív és deduktív empirikus módszereket. Elsőként a téma környezetét mutatom be, a vonatkozó szakirodalom alapján.

Változó ifjúság

A legújabb társadalomkutatások az ifjúsági életszakasz kibővülését mutatják, lefele és felfele egyaránt. Míg korábban leginkább a 16-25 év közötti életszakaszt tekintették fiataloknak, mára ezt felváltotta a 14-30 év közötti időszak. Ennek oka, hogy egyre korábbra tehető az első szexuális élmény, első önálló nyaralás, a tanulás melletti munkavállalás. Az ifjúságkutatók egyetértenek abban is, hogy az egykori klasszikus gyermekkor – serdülőkor – felnőttkor – időskor életszakasz modell ideje lejárt. A serdülőkor és a felnőttkor közé beékelődött egy új életszakasz, melyet a tudományos életben posztadoleszcenciának neveznek. Ennek legfontosabb jellemzője, hogy a fiatal kikerülve az oktatási alrendszerből

nem válik le a családjáról, nem alapít önálló háztartást, folytatja a korábbi életmódját-életstílusát. Ezt a folyamatot nevezik ifjúsági korszakváltásnak (Gábor-Jancsák 2004).

Mivel Egyre nagyobb nyomás nehezedik a fiatalokra a fogyasztás terén, a családalapítás, a gyermekvállalás, az első állandó munkahely megszerzése így akár kitolódhat a 30-as évek közepére is. A meghosszabbodott ifjúsági életszakasz átmenetisége professzionális státusszá növi ki magát, amiben kiemelt szerephez jut a felsőoktatás (Kozma 2004). Azonban túl is mutat az oktatási intézményekhez kötődéstől, a szabadidős tevékenységek formájában is megjelenik (Gábor-Jancsák 2004).

Változó felsőoktatás

Az elmúlt 20 évben jelentős változásokon ment keresztül a magyar felsőoktatás. A társadalom által leginkább érzékelt változás az expanzió. Míg 1990-ben a felsőoktatási hallgatók létszáma 70000 fő körül volt, addig húsz év elteltével ez a szám 400000 fő fölé nőtt. Még jobban mutatja a folyamat hatását az, ha megvizsgáljuk a 18 éves korosztályon belüli arányt: míg húsz éve ennek a korosztálynak csupán 20 %-a került be a felsőoktatásba, addig ma ez az arány 50 % feletti, és várhatóan tovább emelkedik (Bauer-Szabó 2009).

A bővülés nem csak azt jelentette, hogy a hagyományos szakokra egyre több embert vettek fel, hanem megjelentek új, korábban nem preferált képzések és szakirányok is, például a kommunikáció, menedzsment, humán-erőforrás gazdálkodás, kulturális antropológia, andragógia, vidékfejlesztés, környezetvédelem.

A felsőoktatásban résztvevők számának radikális bővülése persze felvetett problémákat is. A legjelentősebb ezek közül a finanszírozás kérdése volt: az állami költségvetés már nem bírta el ezeknek a keretszámoknak a finanszírozását. Már a 90-es évek közepén megjelent a tandíj bevezetésének terve, de átgondolatlansága miatt a következő kormányváltáskor az első verzióját eltörölték. Második nekifutásra nem általános tandíjat vezettek be, hanem a normatív finanszírozási adatok alapján bevezették a költségtérítéses képzés intézményét. Jelenleg a felsőoktatási hallgatók fele ebben a formában végzi tanulmányait.

A változások az intézményrendszer átalakítását is megkövetelték. Előbb a nagyobb kapacitás biztosítására lehetőséget biztosított az állam az egyházi, alapítványi vagy éppen vállalkozások által létrehozott magánegyetemek alapítására. Majd a 90-es évek végétől az

elaprózott struktúra normalizálására elindult az integrációs folyamat, melynek során a közel 150 felsőoktatási intézményszám mára felére csökkent. Nyugat-Európában, de térségünkben sem ritkák a 100000-es hallgatói létszámú intézmények (Krakkó, Kolozsvár, Temesvár), nálunk a legnagyobb állami egyetemek létszáma még ma sem haladja meg a 40000 főt.

Végül az utolsó jelentős változást az úgynevezett Bolognai-folyamat jelentette, amely az Európai Unió felsőoktatásának versenyképességét szolgált növelni. Ennek legfőbb eszköze a kétciklusú képzés bevezetése és az intézmények között átjárhatóság növelése.

Változó szabadidő

A szabadidő a társadalmilag kötött időn (például munkavégzés) és a testi szükségletek kielégítésén túl fennmaradó szabad felhasználású idő. A tanulók esetében ez nem más, mint az iskolai és otthoni tanulás, a fiziológiai szükségletek (étkezés, alvás) és a különféle szociális kötelezettségek (házi munka stb.) kielégítése után fennmaradó időmennyiség (Mihály 2003).

A szabadidős tevékenység jelentős változáson megy keresztül, mind fogalmában, mind pedig formájában. Nem lehet egyértelmű határokat húzni a munkaidő, szabadidő, és pihenés között. A fiatalok egyre korábban, sokan már középiskolás korban kapcsolatba kerülnek a munka világával, hogy ezáltal finanszírozzák szabadidős tevékenységeiket, fogyasztásukat – lényegében a szabadidő kárára. Ezzel párhuzamosan az iskolai közösségből a szocializációs folyamatok átkerültek a szabadidős közösségekbe. A szabadidő a személyiség felépítésének része lett. Külön ipar épült ki rá, mely teljesen behálózta a társadalmat, és ez szintén veszélyforrás a fiatalok számára. Az egyes társadalmi rétegek és csoportok között megszűnnek a szabadidő-eltöltési formák közötti különbségek, az egyes formákat preferáló köre heterogén. Előtérbe kerülnek az élményalapú formák, az extrémítások (Gábor-Jancsák 2004).

A szabadidő keresletet kedvezően befolyásolja bővülő ideje, a növekvő bér, az emelkedő iskolázottság által formált igényszint. A szabadidő presztízse nem egyedül mennyiségi minősége által emelkedik, de növekvő szimbolikus jelentősége révén is, mert mint mindig, ma is reprezentálja az emberi egzisztencia privilegizált, kivételes jelentőségű idejét (Kiss 2004)

A szabadidő növekedésével együtt nő különböző életmódminták közötti választási lehetőség is, ezáltal jelentős hatással van az egyéni életstílus kialakítására (Andorka 2006). Az

embereknek ma már nem az a céljuk, hogy keményen spóroljanak azért, hogy egyszer majd a távoli jövőben valami nagy élményben, boldogságban legyen részük, hanem hogy az élet minden napját értelemmel és élményekkel töltsék meg (Schulze 2000). Az élménytársadalom erőteljes fogyasztás-orientáltságot hoz létre, ezáltal a fiatalok egyre korábban válnak nagykorúvá a fogyasztás és szokások tekintetében. Mára egyenesen a termékmarketing legfontosabb célcsoportjává váltak, és a tapasztalatok hiánya valamint a dömpingmennyiség miatti ellenőrizhetetlenség következtében könnyen negatív fogyasztói szokások alakulhatnak ki (Gábor-Jancsák 2004).

SZABADIDŐ ÉS EGYETEM

Korábbi hazai szabadidő-kutatások

Az elmúlt évtizedekben a társadalomtudományok homlokterébe kerültek az (ifjúsági) szabadidő-kutatások. Ennek okai a munkaidő/szabadidő arány folyamatos változása, a szabadidő eltöltési formák közösségekre gyakorolt hatása, a szabadidő eltöltési formák univerzalizálódása, a szabadidő-ipar egyre jelentősebb aránya a GDP-ben, de egy jelentős részük a deviáns szabadidős tevékenységekre fókuszál (Kiss 2004). A felmérések sok esetben megpróbálkoznak klaszterek felállításával, a fiatalokat általában 4-6 jól körülírható kategóriába sorolják az általuk preferált szabadidős tevékenységeik alapján.

Az alábbiakban az elmúlt évtizedben lefolytatott 4 kutatás a dolgozat szempontjából releváns eredményeit foglalom össze.

Az első a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézetének 2003-ban készített nagymintás (N=3400) „Magyarország kulturális állapota az EU csatlakozás küszöbén” című kérdőíves felmérése. Az országos minta nem, életkor, lakóhely és iskolai végzettség szerint a 14-70 éves magyar állampolgárságú lakosságot reprezentálta. Az eredményeket több tanulmány is feldolgozta, itt most Hunyadi Zsuzsa és Vitányi Iván munkáiból idézek (Hunyadi 2005; Vitányi 2006).

A vizsgálat során mintegy hetven tevékenységre kérdeztek rá, majd klaszteranalízissel azt vizsgálták meg, hogy mely tevékenység mely másikkal fér össze az emberek viselkedésében. A feldolgozás során 6 klasztert találtak, mely csoportokat az különbözteti meg, hogy milyen gyakran használják a kultúrákövetítő intézményeket.

1. **Fiatalos, mindenevő:** Heti rendszerességgel vesznek részt kulturális eseményeken, rendszeresen olvasnak, sportolnak, kirándulnak, zenei ízlésviláguk sokszínű, aktív számítógép és internet-használók, gyakran töltik szabadidejüket társaságban. Zömében fiatalok (80%-uk 40 év alatti), közép- és felsőfokú végzettségűek (sokan még tanulók), jó anyagi helyzetűek, nagyvárosi lakosok (50%-uk a Közép-magyarországi Régióban él), a teljes minta 6%-a tartozik ebbe a csoportba.
2. **Konzolidált, hagyományos kultúrálódóak csoportja:** Az előző csoportnál ritkábban járnak kulturális intézményekbe, rendszeresen olvasnak, zenei ízlésük széleskörű, higgadtabb életmódot folytatnak, jellemzőek az otthoni tevékenységek (kertészkedés, barkácsolás). Szintén magas végzettségűek, 70%-uk 30 évesnél

idősebb, jó anyagi helyzetűek, többségükben városi lakosok, többségükben nők (60%), a teljes minta 9%-át adják.

3. **Mozizós-bulizós:** Tagjai főleg moziba, bulikba és koncertekre járnak, zenében leginkább a mainstream-et kedvelik, fontos számukra a barátokkal töltött idő, jelentős a hedonista értékrendet vallók aránya. Fiatalok (84%-uk 40 év alatti, az átlagéletkor 27 év), érettségizettek és még jelenleg is tanulók, közepes vagyoni helyzetűek, többségükben városlakók, itt is túlreprezentált a Közép-magyarországi Régió, a teljes minta 14%-a tagja ennek a csoportnak.
4. **Művelődési házba járók:** Szinte csak ezt az egy kulturális intézményt látogatják, ritkán olvasnak, sportolnak, kirándulnak, sok időt töltenek otthon passzívan (tévénézés, rádióhallgatás) és aktívan (kertészkedés, barkácsolás, állatokkal foglalkozás), mindemellett aktív közösségi életet élnek (40%-uk egyesületi tag), zenében a populáris könnyűzenét és a magyar nótát preferálják. Enyhe női túlsúly jellemző a csoportra, minden korcsoportban jelen vannak, kétharmaduk alacsony iskolai végzettségű, anyagi helyzetük az átlagos alatt van, többségükben községekben élnek, a minta 10%-át teszik ki.
5. **Olvasós:** Ritkán járnak el otthonról, sokat olvasnak, barkácsolnak, kertészkednek. Ritkábban élnek társasági életet, keveset sportolnak, kirándulnak. Kétharmaduk 40 év feletti, enyhe női túlsúly jellemző, ötödük diplomás, harmaduk érettségizett, vagyoni helyzetük jó, inkább városlakók (50%-uk Budapesten illetve megyeszékhelyen él), a teljes minta 17%-a tartozik a csoportba.
6. **Sivár:** Kultúra iránti igényük alacsony, szinte kizárólag tévénézéssel töltik szabadidejüket. Ők a legidősebb (kétharmaduk 40 év feletti) és legképzetlenebb (75%-uk alacsony képzettségű, 50%-uk legfeljebb 8 osztályt végzett el) csoport, alacsony jövedelműek, többségükben községekben laknak, túlreprezentáltak a Észak-magyarországi és az Észak-alföldi Régió lakosai, a minta 43%-a (!) ide tartozik.

A teljes lakosságot reprezentáló kutatás eredményei azt mutatják, hogy a fiatalok leginkább az 1. és a 3. csoportba tartoznak.

A második bemutatott vizsgálat, már kifejezetten a fiatalokra koncentrál. A 2005-ban végzett Dél-alföldi ifjúságkutatás célja az volt, hogy a középiskolások egészségi állapotának pszichoszociális összefüggéseit elemezze. A rétegzett mintavétel során előbb a városokat és az iskolákat választották ki, majd ezt követően a véletlenszerű kiválasztás alapegységei az osztályok voltak. A minta N=1114 fő volt, 14 és 21 év közötti fiatalok, 40%-ban fiúk, 60%-ban lányok. Az önkitöltős kérdőívben a szabadidő-struktúra dimenzióinak feltérképezéséhez 15

különböző tevékenységet soroltak fel. Pikó Bettina a Szociológiai Szemlében megjelent írásában mutatta be az eredményeket (Pikó 2005).

A faktoranalízis után 4 csoportot különítettek el:

1. **Kortárs- és fogyasztásorientált szabadidőstílus:** Többnyire bulizással, csavargással, „plázázással”, barátokkal töltik a szabadidőt. Inkább alacsony iskolai végzettségű szülők gyermekei, nem túl jó tanulmányi eredményekkel, jellemzőek rájuk a káros szenvedélyek.
2. **Intellektuális és művészeti stílus:** Jellemző a mozi, a színház, a koncertek látogatása, és az olvasás. Jobb anyagi helyzetű és magasabb végzettségű szülők gyermekei, iskolai teljesítményük kimagasló.
3. **Élménykereső és technicizált szabadidőstílus:** Jellemző a számítógép és az internet-használat, sportolás, a hobbi és a zenehallgatás. Itt is az átlag feletti a szülők iskolai végzettsége és az anyagi helyzete.
4. **Konzervatív-hagyományos szabadidőstílus:** Jellemző a házimunka, a vallásos rendezvényeken való részvétel és az olvasás. Rosszabb anyagi helyzetű és alacsonyabb iskolai végzettségű szülők gyermekei, átlagosnál jobb tanulmányi eredménnyel.

Az eredményekből azt látjuk, hogy a társadalmi háttér erősen hat a szabadidő-eltöltési szokásokra. Sajnos a tanulmányban nem közölnek adatot az egyes csoportok mintabeli arányairól, de a családok társadalmi-helyzet mutatói alapján a többség a 2. és 3. csoportba tartozik.

A harmadik vizsgálat eredményei tovább árnyalják az eddigi képet. Az Ifjúság2008 országos nagymintás kutatás (N=8076 fő) a 15-29 éves korosztályt mérte fel társadalmi mobilitás, iskolázottság, egzisztenciális és családi helyzet, munkaerő-piaci jellemzők, valamint társadalmi közérzet, közéleti attitűdök tekintetében, a régiókra, településnagyságra, korcsoportokra és nemekre reprezentatív mintán.

A fiatalok szabadidő eltöltésével kapcsolatban a következő megállapítást olvashatjuk a 2009-ben megjelent Gyorsjelentésben (Bauer-Szabó 2009):

- A szabadidő-eltöltési preferenciákra legerősebben az életkor és a lakóhely típusa hat. Minél fiatalabbak a válaszadók, annál több időt töltenek barátaikkal. Ugyanez az összefüggés mutatható ki a településtípusok kapcsán, minél nagyobb településen él a válaszadó, annál többet tartózkodik baráti társaságban.

- A településméret a kulturális javakhoz való hozzáférésben is tetten érhető, a kisebb településeken élők szinte egyáltalán nem tudnak az elitkultúra szegmenseiben fogyasztóként megjelenni. Az előző vizsgálatokhoz (Ifjúság 2000, Ifjúság 2004) képest nőtt a társadalom kettészakítotttsága ezen a területen.
- A szabadidős elfoglaltságok során egyre erősebb az egyéni aktivitás mértéke, csökken a társasági, közösségi formák szerepe. Mivel a 4 évvel korábbi vizsgálathoz képest többen nyilatkoztak úgy, hogy van baráti társaságuk, azt feltételezhetjük, hogy a közösségi aktivitások kezdenek átkerülni a virtuális térbe, az internetre.
- A hagyományos kulturális terek mellett/helyett ma már az ifjúsági szubkultúrák jellemző terei a kocsmák, kávéházak, diszkók, klubok.
- A kutatás másodelemzésére még nem került sor, de a 2000-es adatfelvétel után készült egy tanulmánykötet. Ebből kiderül, hogy az észak-alföldi fiatalokra az átlagnál erősebben jellemző az olvasás (kiemelten a szakirodalom olvasása), a tévézés és a rádióhallgatás, viszont jóval az országos átlag alatt marad a színházba és hangversenyre járás (Bauer-Tibori 2002).

Összegezve: a társadalmi háttér mellé a kor és a lakóhely településtípusa is felsorakozott a ható változók közé.

A negyedik bemutatott vizsgálat már térben és időben is közel áll az általam megfogalmazott kutatási alapproblémához. Az Ifjúsági kultúrák Észak-kelet Magyarországon című kutatás célja a térségben élő fiatalok kulturális szokásainak, az általuk leggyakrabban látogatott intézményeknek és programoknak feltérképezése. Azt is vizsgálták, hogy a fiatalság körében globálisan megfigyelhető középosztályosodási folyamat mennyire jellemző a leghátrányosabb helyzetű régiókra. A kutatás során több módszert és mintát alkalmaztak:

- Fókuszcsoporthozos beszélgetések
- 38 félig strukturált interjú
- 492 fős online lekérdezés
- Online megfigyelés egy internetes fórumközösségben.

Horkai Anita azonos című doktori értekezésében a következőket mutatta be (Horkai 2008):

- A felsőoktatási intézmény székhelyénél alacsonyabb szolgáltatási indexű településekre nem szívesen térnek vissza a hallgatók, azaz az intézmény és a

város szolgáltatási kínálata erősen hat a fiatalok fogyasztási és szabadidő eltöltési preferenciáira.

- Az internet lehetőségei ezt a tendenciát csak akkor képesek ellensúlyozni, ha a hallgató magas önállósággal, aktivitással, kommunikációs képességgel és kezdeményező attitűddel rendelkezik.
- Jelentős különbségek mutatkoznak az egymást 3-4 évvel követő korosztályok kulturális sajátosságaiban, amelyek sok esetben generációs ellentéteket generálnak. Az ifjúsági kultúrák időben egyre gyorsabban változnak.
- A nem megyeszékhelyeken élőkre kevésbé jellemző a szubkulturális aktivitás, szórakozási szokásaikban zárt sémákra építenek. Kevésbé vállalkozó szelleműek, mobilisak.
- A kulturális fogyasztást már nem az anyagi státusz határozza meg, hanem a település programkínálata. Ez azt is jelenti, hogy jelentős regionális különbségek alakulnak ki.
- Egyre jellemzőbb tendencia a tömegoktatás elmagányosító hatása. Tovább rontja a fiatalok mentális állapotát az a kényszerképzet, hogy nem tudják kihasználni a lehetőségeiket.

A kutatás kiemeli az életkor és a lakóhely településtípusának szerepét a kultúrafogyasztásban. Ez utóbbi a fiatalokra jelenleg jellemző passzivitásra utal, beletörődnek abba, ami van.

A fiatalok szabadidő eltöltésének kultúrafogyasztással kapcsolatos eseményeiről, dimenzióiról a nagymintás kutatások évek óta szomorú képet festenek, felhívva a figyelmet arra, hogy a kulturális intézmények látogatottsága a fiatalok körében alacsony.

A legfrissebb regionális ifjúsági helyzetelemzés (2009) szerzője is úgy látja, hogy a kultúrafogyasztás gyakorisága vélhetően összefügg az intézményellátottság kapcsán megfigyelhető egyenlőtlenségekkel. A fiatalok hétvégén és hét közben is jellemzően otthonukban vagy barátaiknál töltik szabad idejüket. A legújabb kutatási adatok is alátámasztják ugyanakkor azt a sokszor hangoztatott állítást, hogy a fiatalok szabadidejük nagy részét passzívan, televíziót nézve, esetleg számítógép előtt töltik el. Különösen szembeszökő a szabadidős sport eltűnése, mely a fiatalok alig ötödénél jelenik meg mint szabadidős tevékenység. Ennek következtében a fiatalok népegyesége egészségi állapota évek óta romlást mutat, egyes betegségek és elváltozások aránya az azonos életkorúak körében évről évre növekszik (Kollár-Éri 2010)

A Szabadidő és egyetem kutatás

A Debreceni Egyetem megbízásából készült Szabadidő és egyetem kutatás célja a hallgatók szabadidő eltöltési szokásainak felmérése volt, azon okok feltárása érdekében, hogy miért csökken folyamatosan az intézmény székhelyén eltöltött idejük.

Az adatfelvétel online önkitöltős kérdőívvel történt 2009. november 15. és 2010. január 15. között, az egyetem nappali tagozatos hallgatói körében, a minta nagysága N=1.570 fő volt.

A nem valószínűségi mintát a DE nappali tagozatos hallgatóinak karok és (ezen belül) nemek szerinti (a 2009. októberi állapotot tükröző) megoszlásának megfelelően súlyozták.

A minta szocio-demográfiai jellemzői:

Kismértékben felülreprezentáltak a lányok (55 százalék). A válaszadók 42%-a Hajdú-Bihar megyéi lakos, és csupán 2%-uk külföldi állampolgár, 20%-uknak község, 39%-uknak megyeszékhely, 38%-uknak kisváros, 3 %-uknak Budapest az állandó lakóhelye. A minta közel kétharmada az egyetem valamelyik BA/BsC, több mint egynegyede osztatlan egyetemi szintű, 5% MA/MsC, 2% egyéb (PhD, osztatlan főiskolai szintű, posztgraduális) képzésen vesz részt. A válaszadók túlnyomó többsége (94%) egy szakon tanul, közel egyharmaduk albérletben, 27%-uk kollégiumban, 16%-uk saját lakásban, 26%-uk a szüleivel együtt él. (Murányi 2010a).

Eredmények

A kutatás legfontosabb eredményeit a kutatásvezető Murányi István gyorsjelentésben foglalta össze (Murányi 2010a):

- A kiinduló probléma – miszerint a hallgatók egyre kevesebb időt töltenek az intézmény székhelyén – visszaigazolódott. A szorgalmi időszakban a hallgatók kétharmada legalább hetente hazautazik, a havi rendszerességnél ritkábban hazautazók aránya csupán 5 százalék. A vizsgaidőszakra hasonló arány jellemző: a hallgatók kétharmada kizárólag otthon készül a vizsgáira.
- A gyakori hazautazás motivációi között leginkább a partnerrel való találkozás, a családi együttlét, az étkezés, és a mosás-vasalás jelennek meg, sok esetben tehát anyagi okokra vezethető vissza a jelenség. Ezt támasztja alá az is, hogy alacsonyak

voltak a város és az egyetem kínálta kulturális és szórakozási lehetőségek hiányára, mint a hazautazást meghatározó szempontokra kapott átlagok.

- Az egyetem és a város kínálta kulturális, szórakozási és sportolási lehetőségek az intézményválasztást sem befolyásolták jelentősen.
- Az egyetemen működő szervezetek munkájában való részvétel nem jellemző a hallgatókra, valamilyen (öntevékeny) kulturális csoportban mindössze 4%, míg a civil szervezetekben, illetve sportegyesületben 3-3 % rendelkezik tagsággal.
- A hallgatók szabadidő eltöltésének szervezésében szerepet játszó egyetemi szervezetek ismertsége jónak mondható, a megnevezett intézmények esetében átlagosan 60% körüli, a programjaikkal való elégedettség is hasonló arányt mutat. A hallgatók kétharmada vett részt a vizsgálatot megelőző évben valamilyen egyetemi szervezésű programon, ötödük viszont soha nem szokott bulizni egyetemi, illetve kari klubban vagy rendezvényen.
- A szabadidő-eltöltés feltételeinek javításában alacsony öntevékeny aktivitás mutatkozik meg, inkább az egyetem vezetésétől és a hallgatói önkormányzatoktól várják hatékonyabb szervezési és nagyobb finanszírozási lehetőségek biztosítását.
- A leginkább preferált szabadidő-eltöltési formák az internetezés, a zenehallgatás, a televízió vagy videó/DVD nézés. Az internet használat és a zenehallgatás gyakorlatilag mindenkit napi gyakorisággal jellemez. A majdnem mindennap előforduló tevékenységek között még az olvasás, a sportolás és a hobbi-tevékenység számottevő.
- A szabadidő-eltöltési preferenciáik alapján a hallgatók hat csoportba sorolhatók: **Magas kultúra-típus**: múzeum, kiállítás, színház, komolyzenei koncert látogatás, olvasás és moziba járás, **Bulizós-típus**: bulizás és diszkózás, **Művész-típus**: hangszeres muzsikálás, művészeti és hobbi csoporttagság, koncertlátogatás, **Aktív kikapcsolódás-típus**: hobbi, kirándulás, sport, **Netzene-típus**: zenehallgatás és internetezés, **Vizuális-típus**: televíziózás és video/DVD filmek nézése.
- A három centrum hallgatóit lényegesen eltérő szabadidő felhasználási típusok jellemzik. Az Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma hallgatói leginkább a bulizós, a vizuális-, a művész-, és a magas kultúra-típus jellemző. Az Orvos és Egészségtudományi Centrum hallgatóit az átlagosnál jobban jellemzi a magas kultúra-típus, és kevésbé a bulizós és a vizuális-típus. A Tudományegyetemi Karok hallgatóira jellemző legkevésbé a magas kultúra-típus.

- A válaszadók szerint átlagosan havi 35000 forintra lenne szükség az igényeiknek megfelelő szabadidő eltöltéshez. Ennél a megkérdezettek fele kevesebbet költ, s csak 6% engedhet meg magának ennél több ráfordítást.
- A hallgatók a szabadidős programokról leginkább plakátokról, szórólapokról, barátoktól és az évfolyamtársaktól tájékozódnak. A kéthetente megjelenő Egyetemi Élet is jelentős hírforrásnak számít a hallgatók körében, mivel a válaszadók közel egyötöde minden számot, egynegyede havonta olvassa a lapot. De egyre többen használják tájékozódásra az egyetemhez kapcsolódó internetes honlapokat is.

A szabadidő típusok jellemzői

A másodelemzés legfőbb célja az volt, hogy megállapítsam mely változóknak van szerepe abban, hogy az egyes hallgatók melyik kategóriába sorolódnak be. Három dimenzióban vizsgáltam:

(a) Lakóhely jellemzői. Előzetes hipotéziseim:

- A település mérete a legtöbb esetben meghatározza a helyben elérhető szabadidő-eltöltési infrastruktúrát, ezáltal a lehetőségek palettáját. Minél kisebb településről érkezik a hallgató, annál kisebb eséllyel kerül be a magas kultúra és a művész típusba.
- A lakhely és Debrecen távolsága meghatározhatja, hogy a hallgató mennyire ismeri a város és az egyetem által kínált szabadidő-eltöltési lehetőségeket. Minél távolabbról érkezik a hallgató, annál kisebb eséllyel kerül be a magas kultúra és a művész típusba.

(b) Demográfiai jellemzők, személyiség jegyek. Előzetes hipotéziseim:

- A nem változó nincs hatással a kategóriákba kerülés valószínűségére.
- Minél idősebb a hallgató, annál nagyobb a valószínűsége, hogy a magas kultúra és a művész típusba kerül.
- Vannak olyan karok, melyek hallgatói körében jobban preferálnak egy-egy szabadidő-eltöltési formát, így nagyobb valószínűséggel kerülnek be egy adott kategóriába.
- A szabadidős tevékenységre fordított havi összeg nagysága hatással van a magas kultúra, a művész és az aktív kikapcsolódás típusokba kerülésre.
- A hallgatók mentális állapota hatással van arra, hogy inkább a közösségi (bulizós, aktív kikapcsolódás, művész) vagy magányos (netzene, vizuális, magas kultúra) szabadidő-eltöltési formákat preferálnak.

(c) Identitás – közösségi részvétel. Előzetes hipotéziseim:

- Minél inkább az egyetemi hírforrásokat használja valaki, annál inkább részt vesz az egyetem által kínált formákon.
- Az aktív közösségi részvétel a közösségi (bulizós, aktív kikapcsolódás, művész) kategóriák felé tereli a hallgatókat.
- Az egyetemi programokon való részvétel (ismerve a jelenlegi kínálatot) a magas kultúra, a bulizós és a művész kategóriákba tartozókra jellemző.

A statisztikai elemzések során a szabadidő főkomponensek score-átlagait a következő eljárások alapján elemeztem:

- magas mérési szintű változóval való korreláció vizsgálatánál: korrelációs számítás (Pearson Correlations),
- az átlagok eltéréseinek vizsgálatánál (a vizsgált változó kategória számának megfelelően) T-teszt (Independent Samples T Test) vagy az egyutas varianciaanalízis (One-Way ANOVA).

Az eredmények értelmezésénél csak a (kétirányú) statisztikailag releváns, azaz szignifikáns kapcsolatokra hivatkozom, a következő jelölések alapján:

** : $p \leq 0.001$ szinten szignifikáns kapcsolat,

* : $p \leq 0.05$ szinten szignifikáns kapcsolat.

(a/1) Településméret és a főkomponensek kapcsolata

A válaszadók a kérdőíven arra a kérdésre, hogy hol van az állandó lakhelyük, négy lehetőség közül választhattak: Budapest, megyeszékhely, egyéb város, község. Az F-próba 4 típus esetében jelzett szignifikáns kapcsolatot:

1. táblázat: Állandó lakhely és a főkomponensek kapcsolata

	Magas kultúra	Művész	Aktív kikapcsolódás	Vizuális
Budapest	0,818*	0,316*	0,071*	-0,685*
Megyeszékhely	0,049*	0,093*	-0,054*	0,033*
Egyéb város	-0,041*	-0,052*	-0,022*	-0,001*
Község	-0,143*	-0,095*	0,143*	0,039*

A táblázatból kiolvasható, hogy a fővárosból érkező hallgatók felülreprezentáltak a Magas kultúra, a Művész, és az Aktív kikapcsolódás típusban (az első kettőben kiemelkedően), míg a vizuális típusban jelentősen alulreprezentáltak. A megyeszékhelyek lakói közül is a mintabeli arányukhoz képest többen tartoznak a Magas kultúra és a Művész, továbbá a Vizuális típusba, míg az Aktív kikapcsolódás típusba kevesebben. A községekből származó hallgatók nagyobb valószínűséggel kerülnek be az Aktív kikapcsolódás és Vizuális típusokba, kisebbel a Magas kultúra és a Művész típusba. Az egyéb város kategóriát jelölők mind a négy típusban alulreprezentáltak.

Jelentős szakadék figyelhető meg Budapest és a községek fiataljai között a Magas kultúra és a Művész típusok által preferált szabadidős programfogyasztásban, az előzetesen felállított hipotézis ezáltal beigazolódott.

(a/2) Lakhely távolsága és a főkomponensek kapcsolata

A kérdőív nem kérdezett rá konkrétan a lakhely és az intézmény székhelyének távolságára, csak azt vizsgálta, hogy Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Borsod-Abaúj-Zemplén, vagy más megyéből, illetve nem Magyarországról érkezett-e a válaszadó. Az átlagostól szignifikáns eltérést csak a Bulizós és Vizuális típusokban találtam, az előbbiben a Jász-Nagykun-Szolnok és Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből, illetve a határon túlról érkezők vannak felülreprezentálva, míg az utóbbiban a Hajdú-Bihar és az egyéb megyékből jövők.

A lakóhely távolságára utalhat a hazautazás gyakorisága is, hiszen feltételezhetjük, hogy azok járnak gyakrabban haza, akik Debrecenben, vagy a közelben laknak. Ezt a változót vizsgálva a hatból öt típus esetében volt kimutatható szignifikancia. A hazajárás gyakorisága egyenesen arányos az Aktív kikapcsolódás és a Vizuális típusba kerülés gyakoriságával, míg a Művész típus esetében fordított arányosság figyelhető meg, azaz a legritkábban hazajárók az utóbbiban, míg a leggyakrabban hazajárók az előbbi két típusban felülreprezentáltak. Ez majdnem igaz a Bulizós típusra is, azzal az eltéréssel, hogy a debreceniek itt alulreprezentáltak. A Magas kultúra típusban a heti rendszerességnél ritkábban, de havonta legalább egyszer hazautazók aránya magasabb a mintabeli átlaguknál.

Még egy közvetett változó vizsgálata segíthet a kép letisztulásához, mégpedig a kollégiumi elhelyezés, hiszen a jelenlegi felvételi szabályok alapján 50 km-es körzeten belülről érkezők nagyon kis eséllyel pályázhatnak erre a szolgáltatásra. A változó vizsgálata érdekes eredményt hozott: amellet, hogy a kollégisták bulizósak, a Magas kultúra típusban is felülreprezentáltak, míg a Vizuális típusban alul, ami az előzetesen várt eredménynek ellentmond. (Az ok az egyik interjúalannal történt beszélgetés során vált világossá: a

kollégiumi bizottságok évről-évre ingyen színház, mozi és hangversenybérleteket vesznek, amelyeket a kollégisták ingyen igényelhetnek.) Összességében tehát a három változó vizsgálata sem igazolta az eredeti feltevésemet.

(b/1) Nem és a főkomponensek kapcsolata

Az előzetes feltevés beigazolódott, nem mutatható ki szignifikáns eltérés a nemek mintabeli és típusbeli részarányai között.

(b/2) Kor és a főkomponensek kapcsolata

Gyenge negatív lineáris korreláció fedezhető fel a születési év és a Magas kultúra, a Művész és az Aktív kikapcsolódás típusuk között, azaz minél idősebb a válaszadó, annál inkább ezeket a szabadidő-eltöltési formákat preferálja. A hipotézis igazolást nyert.

(b/3) Karok és a főkomponensek kapcsolata

Minden típus esetében szignifikáns eltérések mutatkoznak az egyetem különböző karain tanuló hallgatók között. Ezeket a 2. táblázat foglalja össze:

2. táblázat: Melyik karra jár és a főkomponensek kapcsolata

	Magas kultúra	Bulizós	Művész	Aktív kikapcsolódás	Netzene	Vizuális
TTK	-0,214*	-0,158*	0,005*	0,081*	-0,116*	-0,081*
ÁJK	-0,053*	-0,115*	-0,321*	-0,163*	0,102*	0,279*
BTK	0,215*	-0,146*	-0,098*	-0,283*	0,166*	0,028*
GYFK	0,022*	-0,260*	-0,083*	0,082*	0,097*	0,353*
GYTK	0,022*	-0,220*	-0,304*	0,287*	0,174*	0,035*
FOK	0,549*	-0,257*	-0,364*	0,586*	-0,327*	-0,562*
EK	0,080*	-0,328*	-0,276*	-0,109*	-0,145*	0,631*
NK	0,335*	-0,122*	-0,362*	-0,168*	0,294*	-0,088*
ÁOK	0,145*	-0,001*	0,051*	-0,053*	-0,024*	-0,525*
ZK	0,120*	-0,728*	2,596*	-0,251*	-0,275*	-0,678*
KTK	0,099*	0,032*	-0,013*	-0,214*	-0,278*	0,178*
MK	-0,404*	0,116*	0,001*	0,275*	0,088*	0,029*
IK	-0,392*	0,127*	0,033*	0,175*	0,132*	0,049*
GVK	-0,183*	0,452*	0,163*	0,064*	-0,063*	0,209*
MÉK	0,552*	0,542*	0,263*	0,117*	-0,083*	0,289*

TTK: Természettudományi és Technológiai Kar, ÁJK: Állam- és Jogtudományi Kar, BTK: Bölcsészettudományi Kar, GYFK: Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar, GYTK: Gyógyszerésztudományi Kar, FOK: Fogorvostudományi Kar, EK: Egészségügyi Kar, NK: Népegészségügyi Kar, ÁOK: Általános Orvostudományi Kar, ZK: Zeneművészeti Kar, KTK: Közgazdaság- és gazdaságtudományi Kar, MK: Műszaki Kar, IK: Informatikai Kar, GVK: Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar, MÉK: Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar

A Magas kultúra típus leginkább az OEC karainak hallgatóira, a Bulizós az AGTC karainak hallgatóira, a Művész – ahogy ez várható volt - a zeneművészetisekre, az Aktív kikapcsolódás a gyógyszerészekre, fogorvosokra és a műszakisokra, a Netzene a gyógyszerészekre és a népegészségügyisekre, a Vizuális pedig a székhelyen kívüli karok hallgatóira jellemző. Meglepő, hogy a MÉK hallgatói felülreprezentáltak a Magas kultúra típusban, és hogy a TTK-sok egyetlenegy típusban sem mutatnak kiemelkedő értéket. Mindezek ellenére a hipotézis beigazolódt.

(b/4) Szabadidős tevékenységre fordított havi összeg és a főkomponensek kapcsolata

Csak a Magas kultúra és a Bulizós típus esetében találtam szignifikáns eltéréseket: mindkét esetben az átlagnál többet költők vannak felülreprezentálva, így az előzetes felvetés nem igazolódt be.

(b/5) A mentális állapot és a főkomponensek kapcsolata

A szabadidős tevékenységek tipizálásához hasonlóan Murányi István a mentális státuszt jelző változók bevonásával is főkomponens elemzést végzett. Négy típust különített el. A depresszió tüneteire utaló hét probléma együttes előfordulását **Depresszió-típusnak**, a szűkebb személyes kapcsolati körben előforduló balesetet és betegséget valamint kábítószer fogyasztást problémaként megnevezőket **Negatív életesemény-típusnak**, a beilleszkedési és kapcsolatteremtési nehézségeket valamint a magányosságot említőket **Kapcsolati problémák-típusnak**, míg a párkapcsolati problémákat, a szülőkkel és a kortárs csoporttal felmerülő konfliktusokat megélőket **Párkapcsolati problémák-típusnak** nevezte el. (Murányi 2010b).

A korreláció vizsgálat a főkomponensek között a következő szignifikáns kapcsolatokat mutatta:

3. táblázat: Korrelációk a mentális- és szabadidős tevékenység főkomponensek között

	Depresszió	Negatív életesemény	Kapcsolati problémák	Párkapcsolati problémák
Magas kultúra		0,284**	0,173**	0,130**
Bulizós	-0,086**	0,162**	-0,100**	0,246**
Művész	0,059*	0,118**	0,127**	0,123**
Aktív kikapcsolódás		0,174**	0,067**	
Netzene	0,074**	0,171**	-0,069**	
Vizuális			-0,080**	

Előzmény nélküli a Magas kultúra és a Kapcsolati problémák típusok viszonylag erős kapcsolata, de igazán az érdekes, hogy az eddig „legközösségibbnek” tartott Aktív kikapcsolódás típusba tartozók is magányosnak érzik magukat, míg a magányosnak gondolt típusoknál (Netzene, Vizuális) negatív ugyanez a kölcsönhatás. A hipotézis így nem igazolódott.

(c/1) Az egyetemi hírforrások használata és a főkomponensek kapcsolata

Nem találtam szignifikáns eltérést, így a hipotézis nem igazolódott be.

(c/2) Az aktív közösségi részvétel és a főkomponensek kapcsolata

Az öntevékeny körű tagok az Aktív kikapcsolódás és a Netzene, a civil szervezeti tagok a Magas Kultúra és a Netzene, a sportklubok tagjai pedig a Bulizós és az Aktív kikapcsolódás típusokban felülreprezentáltak. A civilek, és a sportolók alulreprezentáltak a Vizuális típusban, az utóbbiak a Magas kultúra típusban is. A feltételezésem csak részben igazolódott. A Netzene típusbeli felülreprezentáltság arra utalhat, hogy a közösségi élet szinterei részben áttevődtek a virtuális térbe.

(c/3) Az egyetemi programokon való részvétel és a főkomponensek kapcsolata

Az egyetemi programokon való gyakori részvétel a Bulizós, a Magas kultúra és a Netzene típusokban jelent felülreprezentáltságot. Hasonlóan az előzőhöz, itt is csak részben igazolódott a hipotézis, és itt is a Netzene típus jelenléte váratlan.

Az egyetem által biztosított infrastruktúra használata közepesen korrelál a Bulizós, és gyengén a Magas kultúra valamint a Művész típusokkal, ami az intézményi programkínálat fókuszait mutathatja meg.

Összegezve az eredményeket a következő csoportjellemzők mutathatóak ki:

- **Magas kultúra típus:** jellemzően nagyvárosi lakosok, felsőbb évesek, jó anyagi helyzetűek, az egyetemi infrastruktúrát és programkínálatot aktívan használják. Felülreprezentáltak az Orvos- és Egészségtudományi Centrum debreceni karai illetve a Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar hallgatói és a kollégisták ebben a csoportban.
- **Bulizós típus:** felülreprezentáltak a csoportban a környező megyékből illetve a határon túlról érkező hallgatók, a gyakori hazajárók, a kollégisták, a sportolók, a jó anyagi helyzetűek, az Agrár- és Gazdálkodástudományok Centrumához tartozó karok hallgatói.
- **Művész típus:** leginkább nagyvárosból jönnek, az átlagtól ritkábban járnak haza, felsőbb évesek, átlagos vagyoni helyzetűek, az egyetemi infrastruktúrát előszeretettel használják, a zeneművészeteken kívül a reál területek felülreprezentáltak (az Informatikai, a Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási, a Műszaki, a Természettudományi és Technológiai karok hallgatói).
- **Aktív kikapcsolódás típus:** felülreprezentáltak a Budapestről és a községekből érkezők, a gyakori hazautazók, az átlagos anyagi helyzetűek, a felsőbb évesek, az egyetemi öntevékeny körök és sportegyesületek tagjai, a leendő fogorvosok, gyógyszerészek és a mérnökök.
- **Netzene típus:** átlagos anyagi helyzetűek, jellemző rájuk a közösségi aktivitás (öntevékeny csoport vagy civil szervezeti tagság, az egyetemi szervezésű programokon való részvétel), leginkább a GYTK, GYFK, NK, IK, MK, TTK, FOK, GVK, MÉK hallgatói közül kerülnek ki.
- **Vizuális típus:** felülreprezentáltak a debreceniek, a Hajdú-Bihar és a nem szomszédos megyékből jövők, a községekben lakók, a gyakran hazajárók és a nem debreceni karokon tanulók.

A válaszadóknak lehetőségük volt saját véleményük, javaslatuk megfogalmazására is. A gyorsjelentés a nyitott kérdések feldolgozására nem tért ki, így ezeket is megvizsgáltam. A

válaszokból visszatükröződik az ott vizsgált válaszokból kimutatott elégedettség az intézményi programokkal, a válaszadók közel fele nem említ semmilyen negatívumot. Az említések gyakorisága a következő képet festi le a hallgatók elvárásairól:

- A válaszok között leginkább az anyagi megterheléssel kapcsolatos észrevételek sorakoznak: olcsóbb árak, több ingyenes rendezvény, akciók.
- Igény mutatkozik érdekesebb, színesebb programválasztásra, melyek leginkább a zenei és sportprogramok terén konkretizálódnak (ne csak diszkó legyen, jöjjenek más DJ-k is, lehetőség extrém sportok, harcművészetek végzésére). Ami meglepő, hogy sokan szeretnék több kiállítást az egyetemen.
- Sokan hiányolják a hagyományos egyetemi programokat, a karok közti vetélkedőket, versenyeket, szabadtéri rendezvényeket.
- Többen is úgy látják, hogy a rendezvények időben erősen koncentrálódnak, egyenletesebb eloszlást szeretnék (például hétvégén is legyenek programok).
- Vannak, akik a szervezés decentralizálásában látnák a fejlődés lehetőségét, a diákcsoportok, közösségek aktívabb részvételét, bevonását szorgalmazzák, valamint azt, hogy rendszeres igényfelmérést végezzenek a szervezők.
- Problémaként fogalmazódott meg, hogy a nem debreceni karok szabadidő-eltöltési infrastruktúrája és programkínálata jóval szegényesebb, mint a központé.
- Sokan elégedetlenek a programok meghirdetésével, ellenben nem adnak konkrét ötletet arra, hogy hogyan lehetne ezen változtatni.
- Sokaknak okoz problémát a rendezvényeken megengedett dohányzás, ők a teljes tiltás esetén gyakrabban használnák ezeket a lehetőségeket.

Itt is érzékelhető az alacsony öntevékenységi és kezdeményező hajlam, például a Douglas Adams emlékére világszerte megtartott Törölközőnapot (ami gyakorlatilag annyit jelent, hogy mindenkinél legyen jól láthatóan törölköző) is megszerveztetnék valakivel.

INTÉZMÉNYI VÁLÁSZOK

Változások a Debreceni Egyetemen

A debreceni felsőoktatás történetének a rendszerváltás óta eltelt időben a legjelentősebb változása az egyetemi integráció volt. A 2000. január 1-én létrejött Debreceni Egyetem az egyik legnagyobb hazai felsőoktatási intézménnyé vált. Az egyesülés lehetővé tette új karok (jogi, fogorvosi, népegészségügyi, gyógyszerésztudományi, informatikai, gazdálkodástudományi, vidékfejlesztési) alapítását – 15 karával, amely egyedülállóan minden tudományágat felölel, a Debreceni Egyetem országosan első -, valamint új szakok indítását (többek között műszaki menedzser, villamosmérnök, vegyészmérnök)(Pilishegyi 2005). A Bolognai rendszerre való átállás további új szakokkal növelte a képzési palettát (például igazgatásszervező, kertészmérnök, szabad bölcsészet), így idén már 4 osztatlan, 93 alap, 98 mester és 16 felsőfokú szakképzési szakra jelentkezhettek a felvételizők.

A felvehető szakok számának megsokszorozódása mellett a kreditrendszer bevezetése teljesen megszüntette az addigi merev tanulócsoporth-rendszert, a hallgatóság „atomizálódott”, ami az expanzióval együtt (a hallgatói létszám 10 év alatt majdnem megháromszorozódott) szinte átláthatatlanná tette a struktúrát.

Az integráció a szabadidő eltöltést szolgáló infrastruktúra fejlesztését is lehetővé tette: 1999-ben a jogelőd intézmények hallgatói önkormányzatainak összefogásának eredményeként megnyithatta kapuit az ország legnagyobb hallgatói kulturális központja, a Lovarda (Pilishegyi 2005). Ezt követte 2002-ben a Kazánház, majd a Klinika Mozi felújítása, az Egyetem Kávéház és a Galéria Kávézó átadása. Felújították az agrár centrum színháztermét és az Aud Max-ot, megoldódott a sportpályák kivilágítása, műfüves pályákat építettek. A Campus Hotel átadását (melyben bowling-pálya, konditerem és szauna is helyet kapott) a Kossuth Kollégiumok felújítása követte, általánossá vált az internet-elérés, WiFi zónákat hoztak létre. Tavaly ősszel átadták a Debreceni Egyetem Mentálhigiénés Központ épületét, amivel újabb közösségi tér jött létre.

Természetes következménye a beruházásoknak a fenntartás miatt a tőke- és szervezeti koncentráció. A források elosztásában egyeduralmukodóvá vált a Hallgatói Önkormányzat, létrejött a már említett Mentálhigiénés Központ és a Sportigazgatóság, és azáltal, hogy az egyetem 2002-ben bevásárolta magát a hallgatói egyesületek által alapított Debreceni Campus

Kft-be létrejött az egyetem legnagyobb programszervező, létesítményüzemeltető és szolgáltató cége, amelynek éves pénzforgalma meghaladja az egymilliárd forintot.

Mindezek a külső hatások, a számviteli jogszabályok folyamatos szigorodásával egyetemben a korábban jellemző színes, produktív és nagy tömegeket megmozgató öntevékeny kör mozgalom visszaszorulásához vezettek.

A jelenlegi helyzet

„Összegezve látható, hogy továbbra sem állt meg a hallgatói integráció. Mind az érdekképviselési, mind a rendezvény-szervezési, mind a szolgáltatási feladatokat egyre magasabb színvonalon sikerült ellátni. A programok egyre nagyobb érdeklődés mellett zajlanak.” Ezzel a gondolattal zárja a debreceni egyetemi integráció történetét feldolgozó könyvét Pilishegyi Péter 2005-ben.

Mit is mutatnak a részvételi adatok? Az ország legnagyobb diákbulijaként reklámozott heti rendszerességgel a Lovardában megtartott Campus Partykon nem ritka az 1500 fős részvétel, emellett a Kazánház és a Klinika Klub szintén heti rendszerességű bulijait 600-an illetve 400-an látogatják. A hagyományos rendezvények közül a gólyatáborokon 3500-an, a Gólyabálokon összesen mintegy 5000-en (kiemelkedik a TEK-es gólyabál 2000 fős látogatottságával), a Sárgulási rendezvényeken 800-1000-en, az Universitas Koncerteken alkalmanként 500-an, a Kolihéten 1500-an, az MK-s illetve a közgáz-jogász sorsátras szakhéten 1000-en - 1000-en vesznek részt. Az egyetemi sportegyesületeknek 700 igazolt tagja van, a foci, vívás és kosárlabda bajnokságokra félévente 1200-an neveznek. A Lovardában átlagosan kéthetente megrendezett élőzenés koncertekre 500-1000 fő vált jegyet, az ugyanitt havonta megtartott Dumaszínház előadások is országosan kiemelkedő látogatottságúak, alkalmanként akár 1200-an is bezsúfolódnak a jó humorra éhes fiatalok.

A bemutatott számok alapján a hallgatók közel fele tud heti rendszerességgel valamilyen egyetemi szervezésű programon részt venni. Ám ha a nyers adatok mögé nézünk, akkor már árnyaltabb a kép. A szervezők évről-évre a részvétel 5-10%-os csökkenéséről panaszkodnak, ami leginkább a szakesetek/szakhetek látogatottságában mutatkozik meg. A három éve elindított tavaszi hallgatói bál sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, a látogatottság az idén sem haladta meg a 600 főt. Megszűnt az egyetemi színpad (bár vannak kezdeményezések új létrehozására), a Kődös Utak filmklub, a Művelődési Iroda, és idén a

Sportigazgatóságot is felszámolták. Két éve nem szervezik meg az Egyetemi Napokat, amely korábban a legnagyobb látogatottságú rendezvény volt.

Némiképpen átrendeződtek a programhelyszínek is, a kollégiumi felújítások során a kollégiumi klubok - amelyek korábban a rendezvények karakteres és hagyományos helyszínei voltak – eltűntek. Összegezve elmondható, hogy sok hagyományos program szűnt meg az elmúlt években, és a programkínálat ezáltal beszűkült.

Interjúk a programszervezőkkel

Az előző fejezet végén bemutatott folyamatok kiindulópontot adhatnak a felvetett probléma – a hallgatók rövid intézményi tartózkodása – okainak vizsgálatához. A programszervezőkkel készített interjúk során megpróbáltam szélesebb körben felmérni az egyetem által kínált szabadidőeltöltési-lehetőségeket, azok mennyiségi és minőségi mutatóit, sikerességét.

Hipotézisem szerint ezek a tevékenységek jelentős fejlesztésre szorulnak. Az alkalmazott módszerek sok esetben nem alkalmazkodnak a változó ifjúság igényeihez, több évtizedes, hagyományos, megszokott eszközrendszerre alapoznak.

A felállított hipotézist négy dimenzióban vizsgáltam meg: a szervezők felkészültsége; a célcsoport körében megjelenő igények; a jelenlegi programkínálat jellemzői; valamint a rendelkezésre álló erőforrások.

Az alanyok kiválasztása

Az interjúalanyok kiválasztásánál arra törekedtem, hogy az általuk szervezett programok az intézmény teljes kínálati palettáját lefedjék, másrészt reprezentálják a korábban említett kulcsszereplőket. Ezek alapján Dajka Zoltánra (Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft), Velegi Sándorra (DE HÖK), Gyöngy Péterre (egykori Művelődési Iroda), Nagy Ágoston (korábbi Sportigazgatóság), Tátrai Orsolyára (Nullpont Egyesület) és Juhász Rolandra (DEMEK) esett a választásom.

Az interjúk tapasztalatai

(a) A szervezők rátermettsége, felkészültsége

A megkérdezett programszervezők szakmai háttere jóval átlag feletti, 10 évet meghaladó tapasztalattal rendelkeznek, elhivatottságukat jelzi, hogy már a középiskolában is aktívak voltak ezen a területen. Szakirányú felsőfokú képzéssel rendelkeznek, vagy éppen ilyen tanulmányokat folytatnak. Több szegmensben is kipróbálták magukat, általában széles az általuk szervezett programpaletta a koncertektől, buliktól a csapatépítő tréningen át a disznótorig, ezek látogatottsága a néhány főtől a több ezerig terjed. Néhányan az egyetem falain kívül is kipróbálták magukat, városi rendezvényektől az országos hatókörűkig. Dajka Zoltán ötödik éve főszervezője az egyik legnagyobb nyári ifjúsági fesztiválnak, az EFOTT-nak, sőt emellett még Angliába is szervez Dumaszínházat az ott élő magyaroknak.

A programok hirdetésére egyaránt használják a hagyományos („*az első, amivel találkozik a hallgató, a plakát*” – V.S.) és az új („*most ami nagyon fel van kapva, az a facebook*” – V.S.) csatornákat: plakát, szórólap, saját honlap, egyetemi médiumok, saját kiadvány, és a közösségi oldalak, fórumok, Neptun. Szinte mindenki együttműködik a városi nyomtatott és elektronikus médiumokkal, gyakori, hogy ezek médiatámogatóként is megjelennek a rendezvényeken.

Rendszeresen próbálják felmérni az igényeket, például a nagyrendezvények promóciója során, de elemzik a látogatottsági adatokat is. Ezek a módszerek nem mindig hoznak eredményt: „*Tavaly például kérdőívet állítottunk össze és ezt az összes andragógus hallgatóval kitöltöttük, és ennek volt az egyik tanulsága, hogy vicces volt olvasni a kérdőíveket, mert kb. ugyanazokat a programokat írták le, amik vannak, új ötletek kevésbé kerülte be a listába, így előre nem nagyon jutottunk.*” – T.O.

Az elhivatottságuk korábban megvalósult és jövőbeni terveik kapcsán is megmutatkozik, konkrét, átgondolt projekteket említettek: „*Próbáltunk nagyon sok olyan programot elindítani, ami egyedülálló, és igazán csak álmodoznak róla az emberek, de nem nagyon van rá lehetőség, nekünk ezekre megvolt.*” – N.Á. „*Volt ilyen elgondolásom, hogy öt nappól kettő, hét nappól 3 legyen az, ami a hallgatókat folyamatosan megmozgatja.*” – N.Á. „*Ha az életmódsportágakról beszélünk, akkor azok, amelyek egy dolgozó embernek vagy egy hallgatónak az életével párhuzamosan mehet, ilyen a tenisz például, ezeknek a fejlesztése folyamatos volt úgy, hogy mindig valamilyen bevezető versennyel hívtuk fel a figyelmet.*” –

N.Á. „Itt az új helyen ki akarunk alakítani pályázati pénzből egy olyan kis zöld udvart filagóriával és esetleg egy kosárpalánkkal, vagy egy szalonnasütő helyet, ahol le tudjuk ültetni a hallgatóinkat egy közös foglalkozásra, egy közös együttlétre.” – J.R.

(b) Célcsoport igényei, jelenlegi trendek

Meglátásuk szerint jelenleg leginkább a zenés-táncos rendezvényeket preferálják a hallgatók: *„a buli az mindig az első helyen van” – T.O., „hát mindenképp a szórakoztatóipar, ebből is a bulizzunk, érezzünk jól magunkat esténként jellegű dolgok mennek” – V.S.* Persze akad, aki árnyalja a képet: *„nyilván azt preferálom amiből elég széles a kínálat” – GY.P., és valóban, a jelenlegi egyetemi programkínálatban magasan felülreprezentáltak az ilyen jellegű események. Érdekes viszont, hogy szinte mindenki megemlíti a sportprogramokat: „azt kell mondjam, hogy ezek az új fitness programok nagyon felkeltették a lányok érdeklődését és vannak fiúk is akik mennek” - N.Á.* Az is jól körvonalazódik, hogy mi iránt csökkent az igény: *„mind az élőzene egyre inkább kihalóban van, meg a magas kultúra – ha lehet így fogalmazni, vagy akár az egyetemi közösségek is” – D.Z., „kevésbé járnak színházba és moziba is” – D.Z.*

De nem csak a rendezvények tartalmában érvényesülnek a preferenciák, hanem a formában is: *„azt gondolom, hogy az olcsóbb szórakozás felé hajlik most az irány” – D.Z., „ami az ő igényeiknek megfelelő, mert hogy fiatalos, lendületes, dinamikus, illetve nem kerül pénzbe” – J.R.* Az olcsóság illetve ingyenesség mellett persze meg kell felelni a fellépővel kapcsolatos elvárásoknak is (*„de ha nem egy ismert embert hívunk meg, aki kvázi celeb, akkor nem jönnek el” – D.Z.*), ami már sokszor dilemmát okoz a szervezőknek. *„Hát sokan azt mondják, ha mondjuk hallgatói szervezőkkel beszélek, akik ilyen rendezvényekkel foglalkoznak, hogy mindennek ingyenesnek kell lenni, hogy ingyen kell adni az italt és rettenetesen drága fellépők kellene. Én ezzel nem teljesen értek egyet, én azt gondolom, hogy nem feltétlenül baj, ha egy rendezvénynek van akár belépőjegyára, és nem kell minden rendezvényhez sztárvendég, lehet, hogy ezt már itt Debrecenben srófoltuk fel, hogy máshol messze nincs ennyi sztárvendég, akár a sörstrakban, szakheteken, szóval szerintem Debrecenben egy kicsit átestünk a ló túloldalára.” – D.Z.*

A részvétel is – mint az előző fejezetben közölt számadatok is mutatják – a bulikon a legnagyobb, talán azért, mert *„ez a legkönnyebben elérhető, a legkevesebb erőfeszítést igénylő, csak egy befizetést és részvételt igénylő, eléggé egyoldalú részvételt megvalósító*

szabadidős tevékenység” - GY.P. Szinte mindenki megállapította, hogy jelentősen csökkent a hallgatói aktivitás az elmúlt években. „Főleg az utóbbi három évben, körülbelül, előtte azért az volt a tapasztalatom, hogy sokkal nagyobb kedvvel jöttek a hallgatók, nem kellett hogy a csapból is ez folyjon, és nem kellett őket más eszközökkel motiválni, hanem egyszerűen érdekelte őket és kész.” – T.O. Többen megjegyzik, hogy hiányoznak a közösségek és a véleményformáló húzóemberek, személyiségek. „Nem alakulnak ki olyan társaságok, mint anno. Sajnos ezáltal nehezebb is összefogni őket, mert ugye társadalomban élünk, ez valamilyen szinten így épül fel, mint régen az őskorban, hogy voltak törzsfőnökök meg húzó emberek, erősebb személyiségek akiket követtek a többiek akarva akaratlanul és szét lett zilálva ez az egész dolog így a csoportok nem alakulnak ki meg nehezebb összefogni az embereket.”-V.S. „Kihaltak azok a közösségek, amik akár az én egyetemi éveim elején voltak, előtte meg még inkább voltak, az ismerőseimtől barátaimtól tudom, tehát hogy régen azért sokkal jellemzőbb volt hogy az emberek szórakozni, bulizni bármit is csinálni együtt mentek.” – D.Z.

Ezt a folyamatot egyéb motiváló eszközökkel próbálják ellensúlyozni. Az akciók mellett ma már gyakori, hogy egy-egy rendezvénysorozatot, mint értelmiségi modult, vagy mint speciálkollégiumot hirdetnek meg, így a részvétel egyben kreditértékkel is jár. *„Általános tapasztalat, hogy mostanában kell valami kis nyomást gyakorolni a fiatalok felé, hogy eljöjjenek, aztán ha már ott vannak, akkor rájönnek, hogy ez nagyon jó, de ha nincs ez a nyomás, akkor nem biztos, hogy eljönnek.” – T.O.* Ennek ellenére is sokan úgy érzékelik, hogy van egy szűkebb mag, aki rendszeresen látogatja a rendezvényeket (*„mindenhol ugyanazokat az arcokat látom” – D.Z.*), így a részvételi adatok önmagukban nem adnak átfogó képet arról, hogy hányan is veszik igénybe a kínált szolgáltatásokat.

A jelenlegi tendenciákkal kapcsolatban borúlátóak: mind az igényelt programokra (*„szomorú számomra, hogy az egyetemi buliknál egyre kevésbé igényes a közönség”-D.Z.*), mind az aktivitásra (*„inkább ül a kolizobában az internet előtt, pedig itt van mellette a program, nem kellene messzire mennie” – V.S.*) vonatkoztatva. Abban is látnak negatív tendenciát, hogy a hallgatók egyre ritkábban látogatják más karok, szakok rendezvényeit (*„egyfajta klasszosodás figyelhető meg” – J.R.*). Ezek a folyamatok felerősítik a szervezők sémákban való gondolkozását: *„nyilván amikor egy nagy egyetemi bulit szervezünk akkor muszáj populárisnak maradni és kevésbé rétegzeneket meg rétegfellépőket megcélozni” – D.Z.*, *„muszáj ebben a gazdasági helyzetben fixekkel dolgozni viszonylag nagy kockázatot jelent anyagilag, ha az ember próbál kreatív dolgokba belevágni, amik még nincsenek eléggé bejártva” – D.Z.*

Találtam szerencsére példát a pozitív irányú elmozdulásra is az aktivitás növelésében és a lehetőségek szélesítésében. *„Elkészítettük egy álmomat, ami nincs az országban, ez egy amerikai minta, egy sport-rekreációs füzetet, ami összefoglalja elsősorban az egyetemi polgárok számára sportolási lehetőségeket. Ebben benne van, hogy mondjuk, ha jógázni akarsz, hol tudsz jógázni, hogy elfogadjuk-e testnevelésnek, hogy mennyibe kerül, hogyan lehet továbbfejlődni, és ez minden sportágra megvan, úgyhogy ha valaki bejön, és azt mondja, hogy szeretne valamit, akkor lapozza végig, ha tudja, hogy mi az, meg fogja találni.”* – N.Á.

(c) Az intézményi programkínálat mennyiségi és minőségi mutatói

A válaszadók gyakran éltek azal a lehetőséggel, hogy összehasonlítsák a jelenlegi helyzetet az öt-tíz-húsz évvel ezelőtti „idillikus” viszonyokkal. A kép persze nem pozitív: *„Országos jelentőségű, országos hatókörű, az egyetemi kulturális rangnak megfelelő minőségű program zajlott, olyan alternatív szellemi központként működött az egyetem, ahol nagyon komoly értékközvetítő munka folyt. [...] Egy monstre egyetem kezd szerveződni, kezd kialakulni, legalábbis a mi viszonyaink között, és ez nem áll egészen arányban azzal a kulturális nyitottsággal és vagy minőség iránti érzékenységgel, ami elvárható lenne.”* GY.P. *„Nagyon-nagyon durván hígult a felsőoktatás és ez a fajta hígulás és ez a színvonalbeli csökkenés átült a bulikra is.”* – D.Z.

A rövidebb képzési ciklus a programok jellegére is hatással van: *„behozták ezt a Bsc. képzést, ezzel az egyetemi életet egy tollvonással húzták keresztül, mert ugye régen a . képzésben tanulók sokkal több időt töltöttek együtt, sokkal jobban kialakult a közösségek a szakon belül sokkal jobban ismerték egymást az emberek”* – V.S.

A jelenlegi helyzetet elfogadhatónak látják. Mindenki megemlítette, hogy az Egyetem partner a helyszínek biztosításában, ingyen, vagy nagyon kedvezményesen biztosítja helyiségeit a rendezvényekhez. Az intézményi kínálatból hiányzó programok pótlását a városi lehetőségek bevonásával oldják meg, például kedvezményes hangverseny-, színház-, és uszodabérletek árusításával. Azért van amit a város sem tud pótolni, mert onnan is hiányzik: *„Lehetne mondjuk beszélgetéseket szervezni, amiket nagyon szeretnék [...] de az teljesen elképesztő, hogy egy nagy egyetemi városban tényleg ilyen intellektuális beszélgető rendezvényekre nem nagyon járnak.”* – D.Z.

(d) Pénzügyi és infrastrukturális háttér

Az egyetem jelenlegi infrastrukturális ellátottságát az átlagosnál jobbnak tartják, Dajka Zoltán szerint *„Debrecen ellátottsága messze a legjobb az országban, a campusok adottságai is, a klubháttér is, a hallgatók is”* – D.Z., a jelenleg felmerülő igényeket ki tudja elégíteni. Azért többen megemlítik, hogy a sportlétesítmények terén lehetne fejleszteni, leginkább a szabadtéri pályák téliesítésével: *„arra gondolok, hogy fedett helyen legyenek, fűtött helyen, ez már a 21. században nem olyan ördögös kérés”* – J.R.. Nagy Ágoston hosszan sorolta a terveket, például az agrár- és a központi campusra tervezett beruházásokat, a tenispályák befedését. Ez utóbbiakat elengedhetetlennek tartja a tornatermek tehermentesítésére. A hiányzó infrastruktúrát külső helyszínek bevonásával pótolják, *„félévente 1200 főnek biztosítunk külső helyszínen lehetőséget, például lovaglást, úszást”* – N.Á. Felmerült az is, hogy a meglévő ingatlanok sincsenek mindig kihasználva.

A szervezéshez szükséges anyagi források jelentős szórást mutatnak az évi egymillió forinttól (Nullpont Egyesület), a százmillió forintig (Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft., DEHÖK). Hasonló a szórás az egy rendezvényre jutó források tekintetében is, pár tízezer forinttól a többmilliósig terjedhet a dotáció. *„Ha valamit elképzelünk idáig és szerettük volna megvalósítani akkor még így hál istennek lekopogom nem kellett még soha azt mondanunk hogy ezt nem mert erre most nincs keret. Nyilván nem a világbankból gazdálkodunk mi se, de próbáljuk úgy húzni az ekeszárát hogy minden beleférjen amit szeretnénk megcsinálni.”* – V.S.

Az trendek bemutatásánál említett igény az ingyenességre nem minden területen általános. A sportprogramok esetében például a volt sportigazgató úgy látja, hogy *„a hallgatók hajlandóak fizetni azért, hogy sportoljanak, érzik azt, hogy erre valamilyen oknál fogva szükségük van”* – N.Á. Úgy kalkulál, hogy a hallgatók éves szinten százmillió forintos nagyságrendben költenek ilyen programokra, ennek harmadát-felét az egyetemen belül. A szabadidős-, kulturális- szórakoztató és sportprogramok jegybevételei és szponzori támogatásai éves szinten meghaladják a félmilliárd forintot, ami a kérdőív erre vonatkozó kérdésére adott válasszal összehasonlítva azt mutatja, hogy a hallgatók az erre szánt pénzük közel felét az egyetemhez köthető szervezésű programokon költik el.

(e) Miben lehetne változtatni annak érdekében, hogy a hallgatók több időt töltsenek az egyetemen?

Utolsó kérdésként mindenkinek felvettem a kutatás alapproblémáját. A programszervezőknek sincsenek határozott válaszaik, de azért három karakteres vélemény kimutatható.

Az első az egyetem szerepére vonatkozik. A válaszadók egyet értenek abban, hogy az intézménynek az oktatási és kutatási feladatokon túl a kultúraközvetítésből és az értelmiségi nevelésből is ki kell vennie a részét. *„Az egyetemnek, én úgy gondolom, hogy egy minőségi kínálatot mindenképpen fenn kellene tartania ahhoz, hogy állandósult jelenlét egy folyamatos magas szintű belső igénnyé alakuljon.”* – GY.P. Erre a feladatra forrásokat kell elkülöníteni, mert ezek nem képesek önfenntartóvá válni. Ahhoz, hogy növelni lehessen a részvételt, szükséges a meglévő infrastruktúra fejlesztése is: *„biztos vagyok benne, hogy ha minőségi létesítményeink lennének, ahová egyre jobb minőségű versenyeket – saját versenyeket tudnánk bevinni, és ezekhez megfelelő körítést is csinálnánk, alulról építkezve és nem úgy hogy egyből nagy csinnadratta, aztán minőség semmi nincsen beépítve, azt merem mondani, hogy 1-2 éven belül nagy dolgokat érnék el ebben a tekintetben”*. N.Á.

A második visszatérő válasz a koordináció szükségessége. Időszakonként elindulnak erre irányuló folyamatok, de jelenleg ezek éppen leszálló ágban vannak, 2009-ben megszűnt a Művelődési Iroda, március 31-ével pedig a Sportigazgatóság. A koordináció segíthetne a rendezvények területi eloszlásának kiegyensúlyozásában (*„én például több eseményt vinnék ki a campusokra, a nagyobb, olyan szabású eseményt, ami az egész egyetemre vonatkozik, a központi épületek környékére szervezném”* – J.R.), a lehetőségek jobb kihasználásában (*„mondhatom azt, hogy legyen pezsgőbb a kulturális élet, el tudnám képzelni, hogy ne legyen így üresen a Díszudvar, ide lehetne folyamatosan rendezvényeket hozni, pl. megemlékezések, ünnepnapok, világnapok, minden hétre lehetne akár idehozni valamit”* – T.O.), és a fejlesztések összehangolásában (*„az egy jó ötlet, hogy a tornaterem mellé épüljön az új klubház, ami odafókuszálja kicsit a figyelmet”* – N.Á.). Az egységes stratégia, az együttműködés, a támogató intézmények hiányát leginkább a „kicsik” érzik meg a bőrükön, Gyöngy Péter szerint például ez hatott leginkább az öntevékeny körök régen pezsgő életének hanyatlásához. *„Nincs kezdeményezés, azért ez nagyon sok idő, sok energia, sok munka és hát kellene olyan ember, aki mögé áll ezeknek ... és ... talán nem látják a megtérülését?”* – T.O.

A harmadik fejlesztendő terület a közösségszervezés. Ez lehetne az alapja a programválaszték szélesítésének, a hagyományos értékteremtő programok visszahozásának.

De ez időigényes, nehéz feladat és a hatása is csak később, évek múlva kamatozik. „*Valahogy a közösségeket kellene újraépíteni, e már-már ilyen lehetetlen feladatnak tűnik ebben az új képzési struktúrában, ezekkel a felhígult hallgatói létszámokkal*” – D.Z.). A közösségek fejlesztése az alacsony aktivitási potenciált is pozitívan befolyásolná, „*talán az lenne a legfontosabb, hogy a hallgatók be lennének vonva ebbe, nem csak résztvevőként, hanem valahol ők maguk is felelőseik lehetnének a rendezvényeknek*” – T.O.

Külön rákérdeztem arra, hogy a hétfégi programok segíthetnek-e ebben? A válaszadók szkeptikusan nyilatkoztak: „*ez nagyon nehéz, mert évtizedekkel ezelőtt teljesen természetes volt, hogy hét közben tanulnak, és hét végén buliznak, ma ez úgy néz ki, hogy hét közben buliznak, hét végén meg a többség valahova valamiért nagyon siet*” – D.Z. Az elmúlt években több kísérlet is elindult, a tavaszi hallgatói bál, a szakhetek és a kolihét is hétfőn kezdődtek, és volt „klasszikus” sörsátras, koncertes hétfői rendezvény is, de ezek még nem váltották be a hozzájuk fűződő reményeket. „*Hétfői rendezvényeket rettenetesen nehéz szervezni, nagyon erős fellépő és nagyon erős kampány esetén lehet sikere, éppen ezért én nem is szoktam javasolni, kivéve egy-két bál esetében, amit hagyományosan szombaton szoktunk megszervezni.*” – D.Z. Ezen a téren nagy változás egyelőre nem várható, a megkérdezetteket nem motiválja semmi arra, hogy az átlagosnál nagyobb anyagi és szervezési ráfordítással („*hát olyan típusú hatalmas rendezvények kellenének, fesztiválok, hogy megérje nekik itt maradni, e nélkül sajnos nem lehet*” – V.S.) megpróbálják megváltoztatni a tendenciát. Van, aki ennek igazolására az ok-okozati összefüggést is megfordítja: „*hiába szervezzük mi hét végére a rendezvényt, az érdeklődés rosszabb lesz, mint egy hétköznapi szervezett dolognál, mert ugye fizikálisan nincs itt senki Debrecenben*” – V.S. A kör bezárult.

ÖSSZEFOGLALÁS

A munkaidő/szabadidő arány folyamatos változása, a szabadidő eltöltési formák közösségekre gyakorolt hatása, a szabadidő eltöltési formák univerzalizálódása, a szabadidő-ipar egyre nagyobb jelentősége, az egyre gyakoribb deviáns szabadidős tevékenységek miatt az elmúlt évtizedekben a társadalomtudományok homlokterébe kerültek az ifjúsági szabadidő-kutatások. Az életstílus, a preferált programok és az adott korosztályra jellemző trendek jól beazonosítható és elkülöníthető csoportokat, szabadidő-eltöltési típusokat határoznak meg.

A Debreceni Egyetem hallgatósaiban 2009 őszén végzett Szabadidő és egyetem kutatás hasonló eredményeket hozott, mint a korábbi kutatások, de – mivel több tekintetben azok tapasztalataira épített – finomabb skálával tudta mérni a változók közti kapcsolatokat. Az egyes típusokba kerülés valószínűségére korábban beazonosított ható változók (életkor, társadalmi státusz, településtípus) a másodelemzés során újakkal egészültek ki: a hallgatókara, a közösségi aktivitás, a hazautazás gyakorisága. Kiderült az is, hogy az egyetemisták kezdeményező potenciálja igen alacsony.

Az egyetemen működő programszervezőkkel készített interjúk során arra kerestem a választ, hogy az egyetem jelenleg mennyire tud megfelelni a hallgatók ezirányú igényeinek. A mintába került hallgatók elvárásait az alacsony belépő árú vagy ingyenes programokra, és a helyszínek kibővítésére a programszervezők is érzékelik. Visszaköszön az aktivitás hiánya is, ellenben a hétféle események szervezését, a meglévő programpaletta színesítését és a meghirdetés elégtelenségét ők nem érzékelik problémaként. Az látható, hogy bár a programkínálat mennyiségileg kielégítő, de sok esetben sablonokból építkeznek, emiatt egyes szabadidő-eltöltési formák kiszorultak az intézményből. Talán ez az egyik oka annak, hogy a hallgatók kevés időt töltenek az egyetem székhelyén. Ahhoz, hogy ez a tendencia megforduljon közös stratégiára, megfelelő koordinációra és szisztematikus közösségszervezésre lenne szükség, de a jelenlegi folyamatok nem ebbe az irányba mutatnak.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Andorka Rudolf (2006): *Bevezetés a szociológiába*. Budapest, Osiris Kiadó
- Bauer Béla - Szabó Andrea (szerk.) (2009): *Ifjúság 2008 gyorsjelentés*. Budapest, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
- Bauer Béla – Tibori Tímea (2002): *Az ifjúság viszonya a kultúrához*. In (Szabó Andrea - Bauer Béla – Laki László szerk.): *Ifjúság 2000 Tanulmányok I*. Budapest, Nemzeti Ifjúságkutató Intézet
- Gábor Kálmán – Jancsák Csaba (szerk.) (2004): *Ifjúsági korszakváltás – Ifjúság az új évezredben*. Szeged: Belvedere Kiadó
- Horkai Anita (2008): *Ifjúsági kultúrák Észak-kelet Magyarországon*. Debrecen, PhD értekezés. <http://www.doktori.hu/index.php?menuid=193&vid=1330>
- Hunyadi Zsuzsa (2005): *Kulturálódási és szabadidő eltöltési szokások, életmód csoportok*. Budapest, Magyar Művelődési Intézet
- Kiss Gabriella (2004): *A szabadidő-szociológia legújabb trendjei és aktuális problémái*. In (Csoba Judit - Czibere Ibolya - Dalminé Kiss Gabriella szerk.): *Idővonat – Tanulmányok a társadalomtudományok köréből*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó
- Kollár-Éri István (2010): *Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés 2009 Észak-alföld*. <http://www.mobilitas.hu/niida/informaciotar/publikaciok/561>
- Kozma Tamás (2004): *Kié az egyetem? A felsőoktatás nevelésszociológiája*. Budapest, Új Mandátum Kiadó
- Mihály Ildikó (2003): *Iskolások, iskolák és a szabadidő*. Új Pedagógiai Szemle 2003/4. szám
- Murányi István (2010a): *Szabadidő és egyetem 2009 – kutatási gyorsjelentés*. Nyíregyháza, Szocio-Data Bt.
- Murányi István (2010b): *Egyetemisták szabadidős tevékenysége és mentális státusza*. *Educatio*, 2010/2.szám
- Pikó Bettina (2005): *Középiskolás fiatalok szabadidő-struktúrája, értékattitűdjei és egészségmagatartása*. *Szociológiai Szemle* 2005/2. szám
- Pilishegyi Péter (2005): *Egyetemünk története*. Debrecen, Debreceni Campus Kht.
- Schulze, Gerhard (2000): *Élménytársadalom*. *Szociológiai Figyelő*, 2000/1-2. szám
- Vitányi Iván (2006): *A magyar kultúra esélyei*. Budapest, MTA Társadalomkutató Központ

FÜGGELÉK:

Interjúvázlat

A szervezők rátermettsége, felkészültsége

- Demográfiai adatok (életkor, végzettség).
- Életpálya, programszervezési tapasztalatok (referenciák).
- Milyen kommunikációs csatornákat használnak a célcsoport elérésére?
- Végeznek-e igényfelmérést a célcsoport körében?
- Vannak-e terveik, programfejlesztési koncepcióik?

Célcsoport igényei, jelenlegi trendek

- Milyen típusú programokat preferálnak a hallgatók?
- Milyen részvétellel zajlanak a rendezvények?
- Milyen a résztvevők összetétele?
- Vannak-e trendek, divatok?

Az intézményi programkínálat mennyiségi és minőségi mutatói

- Befolyásolták-e a hallgatók körében végbement változások a rendezvények struktúráját, szervezését, számát?
- Milyennek látják az intézményi programkínálatot?
- Milyen típusú rendezvények hiányoznak a kínálatból?

Pénzügyi háttér

- Milyen források, infrastruktúra álltak/állnak rendelkezésre a rendezvények szervezéséhez? Mennyire elégségesek ezek a források?

Miben kellene változtatni ahhoz, hogy a hallgatók hosszabb időt töltsenek az intézményben?

- Megoldást jelentene-e a problémára, ha sűrűbben lennének hétfégi rendezvények?